

Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право
УДК 342.951:341.232.1

Карелін Владислав Володимирович

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри військового права
Військовий інститут*

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Karelin Vladyslav

*Doctor of Juridical Sciences, Docent,
Professor at the Department of Military Law
Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv
ORCID: 0000-0002-6271-2447*

Бериславська Оксана Михайлівна

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри військового права
Військовий інститут*

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Beryslavska Oksana

*Candidate of Juridical Sciences, Docent,
Associate Professor at the Department of Military Law
Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv
ORCID: 0000-0002-8785-6623*

**МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ УКРАЇНИ ЯК
ЕЛЕМЕНТ МЕХАНІЗМУ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО
РЕГУЛЮВАННЯ ВІЙСЬКОВО-ТЕХНІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
INTERNATIONAL LEGAL OBLIGATIONS OF UKRAINE AS AN
ELEMENT OF THE MECHANISM OF ADMINISTRATIVE AND
LEGAL REGULATION OF MILITARY-TECHNICAL COOPERATION**

Анотація. Вступ. Триваюча збройна агресія проти України спонукає органи державної влади, їх посадових осіб та навіть деяких вітчизняних суб'єктів господарювання до посилення військово-технічного співробітництва з іноземними державами та міжурядовими організаціями. Зазвичай правовою основою реалізації таких зносин є багатосторонні та двосторонні міжнародні домовленості України з іноземними партнерами, що встановлюють певні гарантії, застереги та зобов'язання під час реалізації таких зносин. Останнім часом кількість таких домовленостей зростає, адже співпраця у військово-технічній сфері між партнерами має поглиблюватися. Норми таких міжнародних угод стають обов'язковими для виконання обома Сторонами, що дозволяє нам зробити припущення про можливість виокремлення їх як окремої юридичної категорії – елемент механізму адміністративно-правового регулювання військово-технічного співробітництва. Однак, у сучасному науковому середовищі вчених-юристів особливої уваги саме цьому правовому явищу раніше не приділялось, що спонукало нас здійснити відповідне наукове дослідження.

Мета. Метою статті є обґрунтування існування у правовій реальності невід'ємного елементу механізму адміністративно-правового регулювання військово-технічного співробітництва – міжнародно-правове зобов'язання України у військово-технічній сфері, що закріплено у нормі міжнародної домовленості.

Матеріали і методи. Під час здійснення дослідження використано такі матеріали: а) національні нормативно-правові акти України; б) двосторонні міжнародні домовленості України; в) багатосторонні міжнародні домовленості України; г) архівні документи; ґ) наукові праці українських вчених-юристів та вчених, що досліджували деякі питання реалізації військово-технічного співробітництва; д) наукові праці іноземних вчених. Також нами використано такі наукові методи: аналіз та

формально-юридичний метод. Метод аналізу надав можливість встановити окремі категорії механізму адміністративно-правового регулювання військово-технічного співробітництва та виявити категорії міжнародних домовленостей України, де містяться деякі зобов'язання держави у сфері, що досліджувалась. Завдяки формально-юридичному методу нами визначено формальний зміст багатьох міжнародно-правових норм та норм національних правових актів, що певною мірою врегульовують реалізацію військово-технічного співробітництва України.

Результати. Неодмінним елементом механізму адміністративно-правового регулювання військово-технічного співробітництва України з іноземними державами є норма права, що міститься у деяких міжнародних домовленостях. Такі норми можуть реалізовуватися завдяки діям або ж пасивній поведінці національних органів державної влади та підприємствам. Встановлено, що відповідні положення можуть міститися, по-перше, в міжнародних домовленостях, предмет регулювання яких децю ширший за ті питання пов'язані із реалізацією державами-учасниками таких домовленостей військово-технічного співробітництва. По-друге, у міжнародних договорах предмет яких полягає суто у встановленні правової основи для реалізації зовнішніх зносин військово-технічного характеру між державами-учасниками. Виявлено три відповідних категорії міжнародних домовленостей, а саме: багатосторонні міжнародні домовленості; багатосторонні міжнародні домовленості, участь у яких обмежена; двосторонні домовленості.

Перспективи. Наш особливий науковий інтерес полягає також у подальшому детальному дослідженні правової основи реалізації та виконання уповноваженими органами державної влади України та їх посадовими особами міжнародно-правових зобов'язань України у сфері військово-технічного співробітництва.

Ключові слова: військово-технічне співробітництво, правове

регулювання військово-технічного співробітництва, механізм правового регулювання, механізм адміністративно-правового регулювання, міжнародні договори, міжнародні передачі товарів військового призначення та товарів подвійного використання.

Summary. *Introduction. The ongoing armed aggression against Ukraine prompts public authorities, their officials and even some domestic business entities to strengthen military-technical cooperation with foreign states and intergovernmental organizations. As a rule, the legal basis for such relations is multilateral and bilateral international agreements between Ukraine and foreign partners, which establish certain guarantees, precautions and obligations in the course of such relations. Recently, the number of such agreements has been growing, as cooperation in the military-technical sphere between the partners is expected to deepen. The norms of such international agreements become binding on both Parties, which allows us to assume that they can be distinguished as a separate legal category - an element of the mechanism of administrative and legal regulation of military-technical cooperation. However, in the modern scientific environment of legal scholars, special attention has not been paid to this particular legal phenomenon before, which prompted us to conduct a relevant scientific study.*

Purpose. The purpose of the article is to substantiate the existence in the legal reality of an integral element of the mechanism of administrative and legal regulation of military-technical cooperation - Ukraine's international legal obligation in the military-technical sphere, which is enshrined in the norm of an international agreement.

Materials and methods. The following materials were used in the course of the study: a) national legal acts of Ukraine; b) bilateral international agreements of Ukraine; c) multilateral international agreements of Ukraine; d) archival documents; e) scholarly works of Ukrainian legal scholars and scholars who have

studied some issues of military-technical cooperation; f) scholarly works of foreign scholars. We also used the following scientific methods: analysis and formal legal method. The analysis method made it possible to establish certain categories of the mechanism of administrative and legal regulation of military-technical cooperation and to identify the categories of international agreements of Ukraine which contain some of the obligations of the State in the area under study. Using the formal legal method, we have determined the formal content of many international legal norms and provisions of national legal acts that to some extent regulate the implementation of military-technical cooperation of Ukraine.

Results. An indispensable element of the mechanism of administrative and legal regulation of military-technical cooperation between Ukraine and foreign states is the rule of law contained in certain international agreements. Such provisions may be implemented through the actions or passive behavior of national public authorities and enterprises. It is established that the relevant provisions may be contained, firstly, in international agreements whose subject matter is somewhat broader than the issues related to the implementation of military-technical cooperation by the States parties to such agreements. Secondly, in international treaties the subject matter of which is solely to establish the legal basis for the implementation of external military-technical relations between the States Parties. The author identifies three relevant categories of international agreements, namely: multilateral international agreements; multilateral international agreements in which participation is limited; and bilateral agreements.

Discussion. Our particular research interest is also in further detailed study of the legal framework for the implementation and fulfillment of Ukraine's international legal obligations in the field of military-technical cooperation by the authorized state authorities and their officials.

Key words: *military-technical cooperation, legal regulation of military-technical cooperation, legal regulation mechanism, administrative and legal*

regulation mechanism, international treaties, international transfers of military and dual-use goods.

Постановка проблеми. Триваюча збройна агресія проти України спонукає органи державної влади, їх посадових осіб та навіть деяких вітчизняних суб'єктів господарювання до посилення військово-технічного співробітництва з іноземними державами та міжурядовими організаціями. Зазвичай правовою основою реалізації таких зносин є багатосторонні та двосторонні міжнародні домовленості України з іноземними партнерами, що встановлюють певні гарантії, застереги та зобов'язання під час реалізації таких зносин. Останнім часом кількість таких домовленостей зростає, адже співпраця у військово-технічній сфері між партнерами має поглиблюватися. Норми таких міжнародних угод стають обов'язковими для виконання обома Сторонами, що дозволяє нам зробити припущення про можливість виокремлення їх як окремої юридичної категорії – елемент механізму адміністративно-правового регулювання військово-технічного співробітництва. Однак, у сучасному науковому середовищі вчених-юристів особливої уваги саме цьому правовому явищу раніше не приділялось, що спонукало нас здійснити відповідне наукове дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Під час написання наукової статті нами були опрацьовані дослідження як українських, так і іноземних вчених різних галузей знань. Наукові результати вчених Бегми В., Софронова О., Радова Д., Шемаєва В., Попко С., Ханіна І. та Чеховської М. надали змогу сформулювати цілісне уявлення про процес військово-технічне співробітництва між державами (його зміст, елементи, предмет таких зносин тощо) [1; 2; 3; 4; 5; 6]. Водночас праці українських вчених-правників Стеценка С., Коропатніка І., Галунько В., Шопіної І., Петкова С., що досліджують адміністративне та військове право, уможливили осмислення нами таких юридичних категорій як: «механізм правового

регулювання», «механізм адміністративно-правового регулювання» [7, 8, 9]. Поєднання отриманих згаданими вченими наукових результатів надало нам поштовх та створило науковий фундамент для проведення даного дослідження.

Метою статті є обґрунтування існування у правовій реальності невід'ємного елементу механізму адміністративно-правового регулювання військово-технічного співробітництва – міжнародно-правове зобов'язання України у військово-технічній сфері, що закріплено у нормі міжнародної домовленості.

Матеріали і методи. Під час здійснення дослідження використано такі матеріали: а) національні нормативно-правові акти України; б) двосторонні міжнародні домовленості України; в) багатосторонні міжнародні домовленості України; г) архівні документи; г) наукові праці українських вчених-юристів та вчених, що досліджували деякі питання реалізації військово-технічного співробітництва; д) наукові праці іноземних вчених.

Також нами використано такі наукові методи: аналіз та формально-юридичний метод. Метод аналізу надав можливість встановити окремі категорії механізму адміністративно-правового регулювання військово-технічного співробітництва та виявити категорії міжнародних домовленостей України, де містяться деякі зобов'язання держави у сфері, що досліджувалась. Завдяки формально-юридичному методу нами визначено формальний зміст багатьох міжнародно-правових норм та норм національних правових актів, що певною мірою врегульовують реалізацію військово-технічного співробітництва України.

Виклад основного матеріалу. В умовах повномасштабної збройної агресії проти України одним із основних елементів, що забезпечують стійкість держави, є здатність українського війська надати відсіч ворогу. Вказане залежить від багатьох чинників: навченість особового складу, його

вмотивованість, належний рівень матеріально-технічного забезпечення, гідний соціальний захист військовослужбовців та членів їх сімей.

Слід зазначати, що у цьому зв'язку особливою категорією постає факт наявності у Збройних Силах України та інших військових формуваннях держави сучасних та високотехнологічних зразків озброєння, військової техніки та боєприпасів у достатній для виконання завдань за призначенням кількості. Наявність технологічної переваги у озброєнні над ворогом є одним із тих значущих важелів, що забезпечують його військову поразку.

У цьому контексті слушною ми вважаємо тезу міністра оборони України Рустема Умерова, який вказав, що саме технології будуть визначальними для перемоги у війні [10]. Та навіть звертаючись до минулих століть можливо віднайти аргументи на користь такого твердження. Наприклад, як зазначає американський вчений Джаред Даймонд, саме військова технологія (вогнепальна зброя, сталь та коні) стала одним із безпосередніх чинників, що призвели до успіху невеликого загону іспанських конкістадорів під головуванням Франсиско Пісарро у битві проти багатотисячного війська інкського правителя Атауальпи у 1532 році [11, с. 78].

Зрозуміло, що за умови відсутності в Україні територій, які перебувають поза дальністю ураження далекобійною зброєю держави-агресора, а також у зв'язку із обмеженими ресурсами українських підприємств оборонно-промислової сфери, важливою часткою процесу забезпечення українського війська сучасними та високотехнологічними зразками озброєнь та військової техніки є саме поставки від іноземних держав. Таку діяльність, а також сумісне виробництво оборонної продукції підприємствами різних держав, зазвичай характеризують саме як «військово-технічне співробітництво». Як вказано у науковій статті «Інформаційне супроводження військово-технічного співробітництва України з іноземними державами як інструмент економічної безпеки

держави» за авторством Шемаєва В.М.: «Військово-технічне співробітництво (ВТС) України з іноземними державами передбачає співпрацю у багатьох напрямках діяльності зовнішніх відносин, пов'язаних з розроблення, виробництвом, модернізацією, утилізацією і міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання» [6].

Очевидним є те, що така діяльність має здійснюватися із дотриманням особливих правових засад, що встановлені деякими національними правовими актами та окремими міжнародними домовленостями. На нашу думку, особливої уваги заслуговує саме друга вказана категорія джерел права у сфері військово-технічного співробітництва, адже приписи встановлені у відповідних міжнародних угодах утворюють специфічне міжнародно-правове тло та встановлюють «правила поведінки» для держав, які реалізують такий вид міжнародного співробітництва (торгівля зброєю, спільне будівництво військових об'єктів, передача технологій тощо).

Варто відмітити, що деякі такі міжнародні договори охоплюють питання пов'язані із співробітництвом між державами у військово-технічній сфері лише частково, адже предмет їх врегулювання є значно ширшим. Як приклад можливо навести Угоду про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, де лише у окремих статтях встановлюються зобов'язання сторін у сфері військово-технічного співробітництва (поліпшення системи експортного контролю, співробітництво України з Європейським оборонним агентством тощо) [12].

Або ж згадати підписану у 2024 році Угоду про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Королівством Бельгія, окремі положення якої врегульовують двосторонні відносини у військово-технічній сфері між двома державами. Так, у статті 11 вказаної Угоди передбачено зобов'язання України використовувати надане

Королівством Бельгія озброєння та військову техніку виключно для захисту своєї територіальної цілісності від російського вторгнення та відповідно до вимог міжнародного права [13].

З іншого боку правове підґрунтя для реалізації Україною військово-технічного співробітництва з іноземними державами створюють договори, предмет яких обмежується суто тими питаннями, що пов'язані з провадженням такої співпраці. Типовим прикладом такого типу домовленостей є Угода між кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Екваторіальна Гвінея про військово-технічне співробітництво, що набула чинності 27 вересня 2006 року (далі – Угода). Уряди обох держав визнали своє зобов'язання сприяти національним підприємствам та установам у здійсненні військово-технічного співробітництва за окремими напрямками: взаємне постачання озброєння та військової техніки, спільне виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт у військово-технічній сфері тощо [14].

До речі, вартим уваги є той факт, що відповідні положення таких домовленостей фактично можливо вважати окремими елементами механізму адміністративно-правового регулювання співробітництва України з іноземними державами у військово-технічній сфері. Так, міжнародно-правові зобов'язання України у цій царині зовнішніх зносин, які набули закріплення у окремих нормах двосторонніх або ж багатосторонніх міжнародних правових актів, стають неодмінною частиною юридичної основи реалізації військово-технічного співробітництва.

На підтвердження цієї тези можемо згадати отримані українським вченим Стенецьком С.Г. наукові результати, що знайшли своє втілення у науковій статті «Механізм адміністративно-правового регулювання: сучасні проблемні питання». Дослідник наголошував на тому, що обов'язковими (органічними) елементами механізму адміністративно-

правового регулювання суспільних відносин є: норми права; акти реалізації норм права; правові відносини. Водночас Стеценко С.Г. наголошував, що такий механізм приводить в рух правові норми, які використовуються в адміністративному праві та які самі по собі є статичними [7].

Як приклад такого приведення в рух правової норми, що міститься у письмових міжнародних домовленостях України, за допомогою механізму адміністративно-правового регулювання суспільних відносин, які виникають у сфері військово-технічного співробітництва, можемо навести процедуру передбачену окремими приписами Положення про порядок надання повноважень на право здійснення експорту, імпорту товарів військового призначення та товарів, які містять відомості, що становлять державну таємницю, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 8 червня 1998 року № 838 (далі – Положення) [15].

Отже, стаття 1 вже згаданої нами Угоди передбачає зобов'язання урядів обох держав (Сторін) сприяти українським та гвінейським підприємствам у реалізації ними двостороннього військово-технічного співробітництва [14]. Ця норма реалізується через пункт 13 Положення, що передбачає окремий порядок надання Урядом України повноважень суб'єкту господарювання на право здійснення ним експорту продукції власного виробництва та імпорту продукції для власного виробництва у таких випадках:

- виконання міжнародних договорів про військово-технічне співробітництво, виробничу або науково-технічну кооперацію в галузі військово-технічного співробітництва;
- виконання державного оборонного замовлення [15].

Встановлений згаданою нормою порядок є дещо спрощеним порівняно із тим, що передбачений пунктами 6-11 Положення та який застосовується у випадку надання суб'єкту господарювання повноважень на експорт/імпорт відповідної продукції на загальних підставах. Наприклад, у

разі необхідності надання повноважень українському суб'єкту господарювання на право здійснення імпорту товарів військового призначення саме у межах реалізації аналізованої міжурядової Угоди, відповідальний за виконання цієї міжнародної домовленості орган (відповідно статті 2 Угоди – Міністерство оборони України, Міністерство промислової політики України) готує відповідний проєкт акта Кабінету Міністрів України, який має бути погоджено з деякими органами державної влади (Служба безпеки, Міністерство закордонних справ, Державна служба експортного контролю, Служба зовнішньої розвідки тощо) та Міжвідомчою комісією з політики військово-технічного співробітництва та експортного контролю. Дії такого відповідального органу державної влади, процедура погодження проєкту акта іншими органами публічної влади та ухвалення рішення Урядом про надання повноважень суб'єкту господарювання є проявами акту реалізації норми права передбаченими статтею 1 Угоди [14], [15].

Вочевидь існує чимала кількість подібних прикладів такого приведення у рух міжнародно-правових норм у сфері військово-технічного співробітництва України з іноземними державами, що втілюється активними діями органів державної влади (їх посадових осіб) або ж їх пасивною поведінкою (наприклад, додержання заборони передбаченою Договором про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 року – не приймати передачі ядерної зброї чи інших ядерних вибухових пристроїв) [16]. Загалом ми можемо виділити три основні категорії міжнародних домовленостей України, які містять правові норми, що є елементами механізму адміністративно-правового регулювання військово-технічного співробітництва: багатосторонні міжнародні домовленості; багатосторонні міжнародні домовленості, участь у яких обмежена; двосторонні домовленості.

Характерною особливістю першої встановленої категорії, на нашу

думку, є те, що здебільшого положення таких багатосторонніх міжнародних домовленостей спрямовані на врегулювання міжнародного обігу озброєння, оскільки неконтрольована торгівля такою продукцією призводить до надмірного її накопичення у світі, створює ризики для отримання озброєнь терористичними угрупованнями або ж злочинними організаціями тощо. Американський історик Девід Р. Стоун у своїй статті «Imperialism and Sovereignty: The League of Nations' Drive to Control the Global Arms Trade» відмічав, що «зусилля великих держав щодо контролю над торгівлею зброєю почалися наприкінці XIX століття, але вони стосувалися лише колоніальних територій і були мотивовані турботою про стабільність європейських імперій». Вчений наголосив, що міжнародні зусилля з регулювання торгівлі зброєю започаткувала Брюсельська конвенція від 1890 року, основний предмет врегулювання якої полягав у припиненні работоргівлі в Африці та забезпечення стабільності тамтешніх європейських володінь [17].

У першій статті згаданого дослідником акту (повна назва – SLAVE TRADE AND IMPORTATION INTO AFRICA OF FIREARMS, AMMUNITION, AND SPIRITUOUS LIQUORS (GENERAL ACT OF BRUSSELS)) зазначається, що одним із найефективніших засобів протидії работоргівлі у Африці є обмеження ввезення вогнепальної зброї, принаймні сучасної, та боєприпасів на території, де здійснюється работоргівля [18].

До речі, Девід Р. Стоун відзначив важливу роль підписаної 17 червня 1925 року представниками вісімнадцятиох держав Конвенції про контроль за міжнародною торгівлею зброєю, боєприпасами та засобами ведення війни, яка так і не набула чинності. Дослідник наголошував на важливості проведеної Лігою Націй роботи, адже зрештою більшість великих виробників зброї переконались у тому, що необмежений експорт не йде їм на користь, а протягом 1930-х років такі держави як Бельгія, Швеція, США та Франція впровадили ліцензування експорту озброєнь у мирний час [17].

Сьогодні існує чимала кількість багатосторонніх міжнародних домовленостей, які покликані врегулювати міжнародний обіг як і звичайних озброєнь, так і зброї масового знищення. Особливо важливою подією, на нашу думку, є підписання у 2014 році Україною Договору про торгівлю зброєю, положення якого встановлюють правила здійснення міжнародних передач певних видів озброєнь та військової техніки: оцінка експорту, ведення обліку, вирішення спорів тощо. Водночас варто відмітити, що аналізована міжнародна угода Україною поки що не ратифікована [19].

Наступною категорією, яку ми виокремили, є багатосторонні міжнародні домовленості, участь у яких обмежена. Зазвичай учасниками таких домовленостей стають держави за територіальним або іншими принципами. Наприклад, Конвенція Економічного співтовариства країн Західної Африки про стрілецьку зброю і легкі озброєння, боєприпаси до них та інші пов'язані з ними матеріали, де, серед іншого, встановленні вимоги для учасників щодо здійснення ними міжнародних передач визначених видів зброї [20]. Або ж згадати обов'язкові для України як учасниці Організації з безпеки і співробітництва в Європі положення Документа ОБСЄ про легкі озброєння та стрілецьку зброю, де подібно до вищенаведеної Конвенції визначенні деякі правила за якими мають здійснюватися міжнародні передачі вказаної продукції [21].

Також, як вже зазначено попередньо, деякі міжнародно-правові зобов'язання України у сфері військово-технічного співробітництва можуть міститися у двосторонніх міжнародних договорах. Зазвичай двосторонні зносини військово-технічного характеру між Україною та іноземною державою врегульовуються угодами про військово-технічне співробітництво. У Стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України, затвердженої Указом Президента України від 20 серпня 2021 року № 372/2021 вказано, що розвиток експортного потенціалу здійснюється, серед іншого, шляхом: «укладення міжурядових угод з військово-

технічного співробітництва, що передбачають взаємний захист інвестицій, технологій, конкретні заходи із спільного виробництва озброєння, військової та спеціальної техніки для потреб ринків третіх держав» [22].

З іншого боку, такі двосторонні угоди сприятимуть реалізації операцій із імпорту товарів військового призначення та товарів подвійного використання, що після повномасштабного вторгнення в Україну вочевидь є більш актуальним завданням для вітчизняних підприємств та органів державної влади. До речі, у аналізованій нормі зазначено, що такі договори мають укладатися саме на міжурядовому рівні. Так, нормою Закону України «Про міжнародні договори України» визначено, що від імені Кабінету Міністрів України укладаються такі міжнародні договори: гуманітарні, торговельні, науково-технічні, економічні, а також з інших питань, що відносяться до відання Уряду [23].

Окрім попередньо досліджуваної норми Стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України, ще одним приписом, що відносить до відання Кабінету Міністрів України процедуру укладення міжнародних договорів з питань військово-технічного співробітництва, є положення Указу Президента України від 21 квітня 1999 року № 422/99 «Про заходи щодо вдосконалення військово-технічного співробітництва України з іноземними державами». Зміст згаданого положення полягає у наділенні Уряду України повноваженням укладати міжнародні договори з питань військово-технічного співробітництва [24].

Втім, як ми вже зазначили попередньо, особливістю врегулювання такої співпраці є те, що такі міжнародно-правові зобов'язання України та партнерів у цій сфері можуть міститися в окремих нормах міжнародних домовленостей, предмет яких є більш ширшим, аніж питання, які нами досліджуються. Таке твердження поширюється й на третю встановлену категорію міжнародних домовленостей України. Прикладом, що має підтвердити нашу тезу, може слугувати укладена у 1995 році Угода між

Міністерством оборони України та Міністерством оборони Республіки Грузія про військове співробітництво, якою, серед іншого, встановленні деякі напрями військово-технічної співпраці між Сторонами [25].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Неодмінним елементом механізму адміністративно-правового регулювання військово-технічного співробітництва України з іноземними державами є норма права, що міститься у деяких міжнародних домовленостях. Такі норми можуть реалізовуватися завдяки діям або ж пасивній поведінці національних органів державної влади та підприємств. Встановлено, що відповідні положення можуть міститися, по-перше, в міжнародних домовленостях, предмет регулювання яких дещо ширший за ті питання пов'язані із реалізацією державами-учасниками таких домовленостей військово-технічного співробітництва. По-друге, у міжнародних договорах предмет яких полягає суто у встановленні правової основи для реалізації зовнішніх зносин військово-технічного характеру між державами-учасниками.

Виявлено три відповідних категорії міжнародних домовленостей, а саме: багатосторонні міжнародні домовленості; багатосторонні міжнародні домовленості, участь у яких обмежена; двосторонні домовленості. Слід вказати, що наш особливий науковий інтерес полягає також у подальшому детальному дослідженні правової основи реалізації та виконання уповноваженими органами державної влади України та їх посадовими особами міжнародно-правових зобов'язань України у сфері військово-технічного співробітництва.

Література

1. Софронів О. Військово-технічне співробітництво як складова державної політики України. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2010. № 94. С. 138–143.

2. Бегма В., Шемаєв В., Радов Д. Нові напрями військово-технічного співробітництва Україна – США. *Стратегічні пріоритети*. 2019. № 3-4 (51). С. 76–82.
3. Попко С. Військово-технічна співпраця України та НАТО: теорія, практика (1997-2004). *Проблеми гуманітарних наук*. 2020. № 5/47. С. 450–465.
4. Ханін І. Напрями активізації військово-технічного співробітництва між Україною та Європейським Союзом. *Ефективна економіка*. 2015. № 7. С. 34.
5. Чеховська М. Європейський вектор військово-технічного співробітництва України. *Економіка та суспільство*. 2022. № 41. С. 66.
6. Шемаєв В. Інформаційне супроводження військово-технічного співробітництва України з іноземними державами як інструмент забезпечення економічної безпеки держави. *Економіка і організація управління*. 2014. № 3 (19). С. 288–292.
7. Стеценко С. Механізм адміністративно-правового регулювання: сучасні проблемні питання. *Актуальні проблеми держави і права*. 2007. № 35. С. 31–34.
8. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / В. Галуцько та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.
9. Військове право : підручник / І.М. Коропатнік та ін. Київ : Алерта, 2019. 648 с.
10. «Війну виграють технології» – міністр оборони України. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-umerov-tekhnologiyi-viyna/32706700.html> (дата звернення: 21.10.2024).
11. Даймонд Дж. Зброя, мікроби і сталь: Витоки нерівностей між народами / пер. з англ. Т. Цимбал. Київ : Вид. група КМ-БУКС, 2023. 512 с.
12. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Угода Україна від 27.06.2014 : станом на 30 листоп. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 21.10.2024).

13. Угода про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Королівством Бельгія : Угода від 28.05.2024 р. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-ta-dovgostrokovu-p-91169> (дата звернення: 21.10.2024).

14. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Екваторіальна Гвінея про військово-технічне співробітництво : Угода Респ. Екватор. Гвінея від 17.09.2004 : станом на 3 лип. 2006 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/226_005#Text (дата звернення: 22.10.2024).

15. Про затвердження Положення про порядок надання повноважень на право здійснення експорту, імпорту товарів військового призначення та товарів, які містять відомості, що становлять державну таємницю : Постанова Каб. Міністрів України від 08.06.1998 № 838 : станом на 3 лют. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/838-98-п#Text> (дата звернення: 22.10.2024).

16. Договір про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 року : Договір Орг. Об'єдн. Націй від 01.07.1968 : станом на 16 листоп. 1994 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_098#Text (дата звернення: 22.10.2024).

17. David R. Stone. Imperialism and Sovereignty: The League of Nations' Drive to Control the Global Arms Trade. *Journal of Contemporary History*. 2000. Vol. 35, No. 2. P. 213–230.

18. Slave trade and importation into Africa of firearms, ammunition, and spirituous liquors (general act of Brussels). *Library of Congress.gov*. URL: <https://maint.loc.gov/law/help/us-treaties/bevans/m-ust000001-0134.pdf> (дата звернення: 23.10.2024).

19. Договір про торгівлю зброєю : Договір від 24.12.2014 р. URL: <https://front.un-arm.org/wp-content/uploads/2013/06/English7.pdf> (дата звернення: 23.10.2024).

20. ECOWAS convention on small arms and light weapons, their ammunition and other related materials. *Sipri.org*. URL: <https://www.sipri.org/sites/default/files/research/disarmament/dualuse/pdf-archive->

att/pdfs/ecowas-convention-on-small-arms-and-light-weapons-their-ammunition-and-other-related-materials.pdf (дата звернення: 23.10.2024).

21. Документ ОБСЄ про легкі озброєння та стрілецьку зброю : від 20.06.2012 р. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/0/b/486751.pdf> (дата звернення: 24.10.2024).

22. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 червня 2021 року «Про Стратегію розвитку оборонно-промислового комплексу України» : Указ Президента України від 20.08.2021 № 372/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/372/2021#Text> (дата звернення: 24.10.2024).

23. Про міжнародні договори України : Закон України від 29.06.2004 № 1906-IV : станом на 15 берез. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text> (дата звернення: 25.10.2024).

24. Про заходи щодо вдосконалення військово-технічного співробітництва України з іноземними державами : Указ Президента України від 21.04.1999 № 422/99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/422/99#Text> (дата звернення: 25.10.2024).

25. Угода між Міністерством оборони України та Міністерством оборони Республіки Грузія про військове співробітництво : Угода М-ва оборони України від 10.01.1995. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/268_075#Text (дата звернення: 25.10.2024).

References

1. Sofronov O. Viiskovo-tekhnichne spivrobitnytstvo yak skladova derzhavnoi polityky Ukrainy. *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn*. 2010. № 94. S. 138–143 [in Ukrainian].

2. Behma V., Shemaiev V., Radov D. Novi napriamy viiskovo-tekhnichnoho spivrobitnytstva Ukraina – SShA. *Stratehichni priorytety*. 2019. № 3-4 (51). S. 76–82 [in Ukrainian].

3. Popko S. Viiskovo-tekhnichna spivpratsia Ukrainy ta NATO: teoriia, praktyka (1997-2004). *Problemy humanitarnykh nauk*. 2020. № 5/47. S. 450–465 [in Ukrainian].

4. Khanin I. Napriamy aktyvizatsii viiskovo-tekhnichnoho spivrobitnytstva mizh Ukrainoiu ta Yevropeiskym Soiuzom. *Efektivna ekonomika*. 2015. № 7. S. 34 [in Ukrainian].

5. Chekhovska M. Yevropeyskyi vektor viiskovo-tekhnichnoho spivrobitnytstva Ukrainy. *Ekonomika ta suspilstvo*. 2022. № 41. S. 66 [in Ukrainian].

6. Shemaiev V. Informatsiine suprovodzhennia viiskovo-tekhnichnoho spivrobitnytstva Ukrainy z inozemnymy derzhavamy yak instrument zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky derzhavy. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*. 2014. № 3 (19). S. 288–292 [in Ukrainian].

7. Stetsenko S. Mekhanizm administratyvno-pravovoho rehuliuвання: suchasni problemni pytannia. *Aktualni problemy derzhavy i prava*. 2007. № 35. S. 31–34 [in Ukrainian].

8. Administratyvne pravo Ukrainy. Povnyi kurs: pidruchnyk / V. Halunko ta in. Kherson: OLDI-PLIuS, 2018. 446 s. [in Ukrainian].

9. Viiskove pravo: pidruchnyk / I.M. Koropatnik ta in. Kyiv: Alerta, 2019. 648 s. [in Ukrainian].

10. «Viinu vyhraiut tekhnolohii» – ministr oborony Ukrainy. Radio Svoboda. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-umerov-tekhnologiyi-viyna/32706700.html> [in Ukrainian].

11. Daimond Dzh. Zbroia, mikroby i stal: Vytoky nerivnostei mizh narodamy / per. z anhl. T. Tsymbal. Kyiv: Vyd. hrupa KM-BUKS, 2023. 512 s. [in Ukrainian].

12. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony: Uhoda Ukraina vid 27.06.2014: stanom na 30 lystop. 2023 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text [in Ukrainian].

13. Uhoda pro spivrobitnytstvo u sferi bezpeky ta dovhostrokovu pidtrymku mizh Ukrainoiu ta Korolivstvom Belhiia: Uhoda vid 28.05.2024 r. URL:

<https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobotnictvo-u-sferi-bezpeki-ta-dovgostrokovu-p-91169> [in Ukrainian].

14. Uhoda mizh Kabinetom Ministriv Ukrainy ta Uriadom Respubliky Ekvatorialna Hvineia pro viiskovo-tekhniche spivrobotnytstvo: Uhoda Resp. Ekvator. Gvineia vid 17.09.2004: stanom na 3 lyp. 2006 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/226_005#Text [in Ukrainian].

15. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro poriadok nadannia povnovazhen na pravo zdiisnennia eksportu, importu tovariv viiskovoho pryznachennia ta tovariv, yaki mistiat vidomosti, shcho stanovliat derzhavnu taiemnytsiu: Postanova Kab. Ministriv Ukrainy vid 08.06.1998 № 838: stanom na 3 liut. 2024 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/838-98-p#Text> [in Ukrainian].

16. Dohovir pro nerozpovsiudzhennia yadernoi zbroi vid 1 lypnia 1968 roku: Dohovir Orh. Obiedn. Natsii vid 01.07.1968: stanom na 16 lystop. 1994 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_098#Text [in Ukrainian].

17. David R. Stone. Imperialism and Sovereignty: The League of Nations Drive to Control the Global Arms Trade. *Journal of Contemporary History*. 2000. Vol. 35, No. 2. P. 213–230.

18. Slave trade and importation into Africa of firearms, ammunition, and spirituous liquors (general act of Brussels). *Library of Congress.gov*. URL: <https://maint.loc.gov/law/help/us-treaties/bevans/m-ust000001-0134.pdf>.

19. Dohovir pro torhivliu zbroieiu: Dohovir vid 24.12.2014 r. URL: <https://front.un-arm.org/wp-content/uploads/2013/06/English7.pdf> [in Ukrainian].

20. ECOWAS convention on small arms and light weapons, their ammunition and other related materials. *Sipri.org*. URL: <https://www.sipri.org/sites/default/files/research/disarmament/dualuse/pdf-archive-att/pdfs/ecowas-convention-on-small-arms-and-light-weapons-their-ammunition-and-other-related-materials.pdf>.

21. Dokument OBSIe pro lehki ozbroiennia ta striletsku zbroiu: vid 20.06.2012 r. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/0/b/486751.pdf> [in Ukrainian].

22. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 18 chervnia 2021 roku «Pro Stratehiiu rozvytku oboronno-promyslovoho kompleksu Ukrainy»: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 20.08.2021 № 372/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/372/2021#Text> [in Ukrainian].

23. Pro mizhnarodni dohovory Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 29.06.2004 № 1906-IV: stanom na 15 berez. 2022 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text> [in Ukrainian].

24. Pro zakhody shchodo vdoskonalennia viiskovo-tekhnichnoho spivrobitnytstva Ukrainy z inozemnymi derzhavami: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 21.04.1999 № 422/99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/422/99#Text> [in Ukrainian].

25. Uhoda mizh Ministerstvom oborony Ukrainy ta Ministerstvom oborony Respubliki Hruzii pro viiskove spivrobitnytstvo: Uhoda M-va oborony Ukrainy vid 10.01.1995. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/268_075#Text [in Ukrainian].